

Stichting
Pro Longo mai
Polanenstr. 79
1013 VS Amsterdam
Tel. 020-68 20 610 / 06 28 45 17 62
giro 314983

Longo mai

Hof Ulenkrug, Stubbendorf 68, D-17159 Dargun – Tel. (0049) 39959 23 881

Le Montois, CH-2863 Underveller – Tel. (0041) 32 4265 971

Kiemproeven

Augustus 2007: de graanoogst op Hof Ulenkrug in Mecklenburg is vol op gang. De zon schijnt na weken regen en voor die regen zaten we tot over onze oren in de protesten tegen de G8-top. Maar toen was het nog voorjaar, tijd om te zaaien en te planten, tijd om de schapen te scheren, tijd om de leemkachel in het nieuwe huis te restaureren en van een laagje kalkverf te voorzien

Gelukkig hadden we veel versterking van vrienden uit de andere Longo mai-coöperaties, uit Berlijn, uit de Oderbruch, uit Colombia en uit de rest van de wereld. Zo veelzijdig zagen ook de protesten tegen de G8 eruit: Van 18 tot 20 mei vond in Halle de Europese conferentie "biodiversiteit voor iedereen" plaats, die we samen met de BUKO-campagne tegen biopiraterij en de IG voor gentekniekvrij zaad in het kader van de protesten tegen de zaadgoedpolitiek van de G8-staten organiseerden. Partner in Frankrijk was het netwerk

voor zaadgoed van oude landrassen Réseau semences paysannes. Op de bijeenkomst waren we met 150 vertegenwoordigers van initiatieven en organisaties uit 25 verschillende landen en vier continenten. Twee dagen lang luisterden we naar talrijke voordrachten over het behoud van zaadgoed, de rol van genbanken, de toename aan gvo-proeven en het belang van de veelsoortigheid van tarwe. In werkgroepen, in de pauzes en 's avonds werd ononderbroken gediscussieerd en het geheel werd fantastisch vertaald door een groep vrijwillige tolken. De bijeenkomst werd afgesloten met een grote zaadgoed- en plantenbeurs op het universiteitsplein in Halle onder begeleiding van temperamentvolle Oosteuropese volksmuziek.

Alle deelnemers aan de conferentie zetten zich op de een of andere manier in voor de bescherming van oude, bedreigde plantensoorten en het recht die te verbouwen, te vermeerderen, ermee te kweken, te ruilen en te verkopen. Enkele duizend groente-, graan-, fruit- en aardappelsorten worden door deze initiatieven gered. Wetgevingen en zaadgoedlobby zitten hierbij vaak in de weg, zoals de vereniging Kokopelli in Frankrijk het afgelopen jaar aan den lijve heeft ondervonden (zie Nieuws uit Longo mai, nr. 94 en 95). Redden genoeg een Europees

Netwerk op te richten, om elkaar te ondersteunen en weerstand te bieden aan gentekniekproeven, zaadgoedmonopolies en wettelijke restricties. Een tweede resultaat van de bijeenkomst is de oprichting van een internationaal noodcomité, om de oude tarwesoorten te redden, die door de gentekniekproeven in de genbank van Gatersleben in gevaar zijn. In een open brief werd van de leiding van de genbank verlangd, dat ze een complete lijst van deze tarwesoorten opstellen. Op deze basis zal het noodcomité zoeken naar boeren, tuinders en particulieren die zich bereid verklaren zaadproeven voor het behoud van deze soorten te zaaien, te verzorgen en te oogsten. Tijdens de demonstratie op 21 mei tegen de GVO-proeven met tarwe en erwten in

Gatersleben werd deze open brief aan de directeur van de genbank overhandigd. Sindsdien wachten we op antwoord.... Terug uit Halle en Gatersleben stortten we ons in de protesten tegen de houding van de G8-staten in de landbouw- en migratiepolitiek. Op 3 juni vond een demonstratie voor de universiteit van Rostock plaats, waar wetenschappers in samenwerking met de chemische en de farmaceutische industrie gentekniekproeven doorvoeren. Vandaar gingen we met ongeveer 1000 mensen onder massale "politiebescherming" richting Gross Lüsewitz. Dit kleine dorpje ten zuidoosten van Rostock staat al vele jaren bekend als centrum voor plantenkweek en onderzoek. Enkele jaren geleden werd in dit dorp een "Biotechnikum" gebouwd. Dit biotechnologisch centrum beheert diverse particuliere bedrijven, die genteknisch onderzoek uitvoeren in kassen en op de akkers. Het werd met miljoenen euro door het Duitse ministerie van Onderwijs en Wetenschappen gesubsidieerd. Gentekproeven van aardappelen, mais en koolzaad op de velden rond het dorp veroorzaken sinds vorig jaar heftige debatten. Ons feest met toespraken, muziek, clowns en theater verliep erg vrolijk, met veel inhoudelijke discussies bij de stands en op de hoeken van de straat. Alleen 's avonds werd een vreedzame wandeling naar een akker met gengine-modificeerde aardappels door een overdreven grote politiemacht verstoord en eindigde in omsingeling en personenidentificatie. De volgende dag zagen we in Rostock verrassend

veel vrienden uit de hele wereld, die meegedaan hadden aan de karavaan van vluchtelingen en migranten door de BRD naar Rostock. Hun protesten richtten zich direct aan de G8-regeringen: "wij zijn hier, omdat jullie onze landen kapot maken." Het kapot maken van het recht op asiel bemerken we hier direct ter plaatse. Al maanden voor de G8 werden talrijke vluchtelingen, voornamelijk uit Togo, uitgewezen. Na de

top ging dat door: zomertijd en vakantie van de advocaten werden gebruikt om de uitwijzingsbevelen te versturen en de vliegtuigen te vullen. Het betreft ook de vrienden, die zich hier met veel moed voor de rechten van de vluchtelingen hebben ingezet. De G8-top is voorbij, de 100 miljoen euro zijn uitgegeven, de rekening krijgen als eerste degenen, die niet in Heiligendamm waren uitgenodigd.

Herma Ebinger

Een zwart en nat seizoen

De Franse boeren hebben de afgelopen jaren droogte na droogte meegemaakt. De waterreserves slonken. Dit jaar begint het in mei te regenen. Eindelijk echte regen!

Begin juni regent het nog steeds. Gaan we de dertigste verjaardag vieren van het natte jaar van 1977, toen al het hooi verrotte en het koren op de aar kiemde? Aan de telefoon heb ik Helena uit Moldavië: "Hier is het erg warm en droog, voor de mensen is het moeilijk: ze zien hun tuin verdrogen. In Roemenië is het net zo erg."

11 juni, telefoon van Jean-François, boer/bakker uit Réole, Zuidwest-Frankrijk: „Binnen enkele seconden was het gistermiddag opeens pikzwart, de winter viel binnen. De grond was nog een uur na het on-

weer wit van de hagelstenen! De boerderij van Paul lag ook in de baan van de komeet die alles op zijn weg heeft weggevaagd... De wijnstokken hebben veel schade geleden.... Wat de grote tarwevelden met de oude soorten betreft, daar heb ik nog niet naar durven kijken..."
12 juni: "Vanmorgen heb ik alle velden bekeken, er staat gewoon niets meer, ik kan me niet eens meer voorstellen dat er tarwe op groeide, geen enkele aar is te zien. Op de 10 hectare lucerne staan nog enkele stelen van de zuring.... Ik moet nu al mijn moed verzamelen en er de schijf doorhalen, een streep door de aarde trekken, het leven gaat verder."
Eind juni, uit de oproep tot solidariteit: "Een agrarische noodtoestand meemaken, betekent een steek in het hart. Voor degene, die zich

Zomerreis 2007: een impressie

Van 15 juli tot 4 augustus 2007 hebben wij, een groep van 9 personen, een boeiende en inspirerende busreis gemaakt naar de coöperaties van Longo maï in Duitsland, Oekraïne en Oostenrijk. Wij hebben hun vrienden in Duitsland en Hongarije bezocht. Toeristische uitstapjes ontbraken ook niet. De gevolgen van de Eerste en Tweede Wereldoorlog en de Balkanoorlog zijn nog altijd duidelijk aanwezig. De ontvangst was overal hartelijk.

Het initiatief voor deze reis ontstaat in november 2006 tijdens een lezing over Longo maï bij Omslag* in Eindhoven. Hanneke en Geert van Stichting Artimobiel** kondigen aan dat zij, in samenwerking met René Lehnerr van Stichting Pro Longo maï, eenzelfde soort reis willen maken als in voorjaar 2006 naar diverse coöperaties in Frankrijk.

Nu is het doel om met de coöperaties in Stubendorf (D), Nisjné Selsjtsjé (UA) en Bad Eisenkappel (A) kennis te maken. Na enkele voorbereidingsbijeenkomsten in Amsterdam vertrekken we op zondag 15 juli vol enthousiasme met de gehuurde Ford Transit. Mijn verhaal is gemaakt vanuit het gezichtspunt van een reisschrijfster. Ik ben een nieuwsgierig, geïnteresseerd en betrokken persoon die graag Longo maï en de landen die wij aandoen, wil leren kennen. Ik geef een impressie, een sfeer tekening.

Duitsland 15 - 20 juli
De Nederlandse bewoonster Ieke en haar partner Jürgen verwelkomen ons hartelijk op de coöperatie Hof Ulenkrug in Stubendorf bij Dargun, deelstaat Mecklenburg-Vorpommern, in het noorden van voormalig Oost-Duitsland. Het is behoorlijk druk: gasten en bewoners mengen zich. Ieke geeft ons een uitgebreide rondleiding over het

terrein: Longo maï heeft deze boerderij eind 1995 gekocht. Het huis is uit rood baksteen opgetrokken. Er zijn 2 schuren, met o.a. een graandrogerij en een timmerwerkplaats. Het dak van één schuur heeft 600 m² zonnepanelen, gedeeltelijk gesubsidieerd door het Mecklenburgse ministerie van Milieu. Er wordt gebouwd aan een gemeenschapshuis met gebruikmaking van ecologische materialen. Op het dak liggen zonnecollectoren. Wij slapen in de praktisch klaar zijnde kamers van dit gebouw. Ook oogsten we de eerste sperzieboontjes, die we 's avonds in de soep eten.

Vóór de Tweede Wereldoorlog werd deze streek veelal gekenmerkt door grootgrondbezit. Het DDR-systeem voerde onteigeningen door van bedrijven boven de 100 ha en van bedrijven van nationaal-socialisten. Een deel van dit land werd tussen vluchtelingen en tussen voormalige landarbeiders verdeeld, op de rest werden VEG's (Volkseigenes Gut) opgezet. In de jaren daarna ontstonden de LPG's (Landwirtschaftliche Produktions Genossenschaft), waar landeigenaren hun grond aan de LPG verpachtten. Op alle bedrijven vonden de mensen uit het dorp werk. Veel LPG's kregen na de Val van de Muur een andere rechtsvorm die in de BRD werd erkend, de VEG's werden door de "Treuhand" verkocht,

Financiën valt en die zich na 1989 met de privatisering van grond en gebouwen bezighield. De bedrijven zijn vaak ongeveer 2.000 ha groot, met een minimum aan werknemers. Men verbouwt koolzaad, maïs, graan en aardappelen. In heel voormalig Oost-Duitsland zijn na 1989 de doorgaande wegen geasfalteerd en de buitenkant van de huizen met staats-subsidie in de verf gezet. De tuinen zien er verzorgd uit. De armoede is zeker niet zichtbaar! Volgens Ieke heerst er vooral sociale armoede in deze deelstaat. Bodem de LPG's werk en een sociale structuur, sinds het wegvallen van de Muur bestaat er een gefrustreerd gezinsleven, vaak zonder werk (officieel 28% werkloosheid). Na een jaar WW kom je in de bijstand: je moet elk soort werk aanpakken à 1,- euro per uur! De jongeren trekken weg naar de stad en voor degenen die achterblijven, is er vaak geen opleidingsmogelijkheid. Het rechtsextremisme is behoorlijk groot.

We hebben een interessant gesprek met Karin, een onderwijzeres uit Dargun, die de "Wende" (ommekeer) in 1989 heeft meemaakt. Zij is een tijdje haar oriëntatie kwijt geweest. Alles wat ze vroeger had gedaan, bleek na 1989 "verkeerd", de DDR-schoolboeken werden vervangen door West-Duitse, pedagogische concepten werden overboord gezet. Het "Ostgehalt" is nog steeds 10% lager dan wat de West-Duitse bevolking verdient.

In Dargun (5.000 inwoners) bezoeken we een museum, waar de lokale, oude beroepen als schoenmaker, smid en landbouwer worden uitgebeeld. Ook is er informatie over door de eeuwen heen over Oost-Europa uitgewaaierde Duitsers. Na de Tweede Wereldoorlog moesten zij deze landen weer ontvluchten. 4 Miljoen mensen zijn toen in het door Rusland bezette deel van Duitsland als vluchteling opgenomen, waarvan 1 miljoen in deze deelstaat en daarvan weer 50.000 personen in het district.

Op 19 juli nemen we afscheid bij Hof Ulenkrug en gaan we langs bij een bevriend echtpaar van Longo maï in Hohenbüssow.

Boontjes plukken in de moestuin op de Ulenkrug

Samen met enkele andere streekbewoners hebben zij een goed aangeslagen burgerinitiatief gelanceerd tegen de vestiging van een grote varkensflat door de Nederlandse investeerder Straathof. Hier zouden op jaarbasis zo'n 250.000 varkens gaan verblijven. Naast de stank en het dierenleed zou dit de nekslag voor het opkomende toerisme betekenen. Er wordt gesproken over mogelijke acties en over een eventuele samenwerking met dorpen in Nederland waar ook problemen zijn met intensieve bio-industrie. Wordt vervolgd!

Zo'n 70 km ten oosten van Berlijn overnachten wij op de boerderij van het gezin van Peter in Wollup, in het gebied Oderbruch. Hier startte in 1992 het door Lon-

gebied. Bij terugkeer na de oorlog vonden zij dode mensen en dieren die zij „bij elkaar geraapt“ en in een kuil gegooid hebben. Er worden nog steeds botten gevonden.

Polen 20 - 23 juli

We verblijven in leuke huisjes op een kleine en rustige stadscamping in Krakau (750.000 inwoners). De oude kern is mooi en levendig, met weinig gemotoriseerd verkeer en een groene ring. De binnenstad heeft een zuidelijke uitstraling en is van grote culturele en historische waarde.

Oekraïne 23 - 28 juli

Na een onophoud van 6½ uur bij de Oekraïense grensovergang Uzgorod rijden we 's avonds het na Rusland tweede grootste land van Europa in. We worden ondergebracht bij gastgezinnen in Nisjné Selsjtsjé (4.000 inwoners) in West-Oekraïne. Ik verblijf met 3 anderen bij een echtpaar met 2 kinderen dat Frans spreekt:

Sacha is directeur van de lokale school en Mariana geeft er Franse les. Het gezin, zoals zo velen in deze regio, bezit enkele koeien, varkens en een groentetuin. Dat dit deel van Transcarpatië arm is, is heel duidelijk te zien. Wegen met „afgevreten“ wegdekken, geïroeste verkeersborden, veel oude auto's, strookjes maïs, veel braakliggend land dat een verwaarloosde aanblik geeft. Het werk op het land wordt met een zeis en een hark gedaan en het transport van het gehooide gras gebeurt per kruiwagen, met paard en wagen en soms met een vrachtautootje. Het leven op straat is heel gezellig en levendig. We stappen een heel andere wereld binnen, vele jaren terug in de tijd. Officieel werken 3,5 miljoen Oekraïners in het buitenland, vooral in Zuid-Europa; onof-

Uitgebreid tafelen bij de ontvangst in de Oekraïne

Bezoek op Hof Ulenkrug: lekker even de benen strekken...

*Omslag: Werkplaats voor Duurzame Ontwikkeling; www.omslag.nl

**Stichting Artimobiel: kunstbeoefening en organisatie van projecten

voornamelijk aan boeren en investeerders uit het westen. De Treuhand is de overheidsinstelling die onder het ministerie van

ficieel zijn het er 8 miljoen (op een inwoneraantal van 48 miljoen)!

De Oostenrijker Jürgen legt uit dat Longo maï in Nisjné Selsjtsjé, vaak met steun van de Zwitserse regering, sinds 1991 in samenwerking met de lokale bevolking sociale projecten financiert en ontwikkelt.

Het culturele centrum is opgezet om jongeren hoop op een toekomst te geven. Het is een ontmoetingsplek met een goedlopende bar, een keuken en een grote zaal voor film, theater en dans.

De kaasmakerij is sinds 2003 in werking. Het bedrijf heeft 6 medewerkers en een directeur uit het dorp in dienst. Zij hebben het vak van Zwitsers geleerd. Bewoners uit het dorp e.o. kunnen de overgebleven melk van hun koe brengen, waarvoor zij geld ontvangen. De melk wordt verwerkt tot 3 soorten kaas die in heel Transkarpatië verkocht wordt.

Longo maï bouwt buiten het dorp een nieuw huis op de heuvel Zeleniy Haj om er een klein landbouwbedrijf neer te zetten (zie artikel hiernaast). Het dak wordt op de traditionele manier van deze regio gebouwd: 17.000 in gelijke grootte gehakte en geschaafde stukken vurenhout; specialistisch werk dat nog door enkele families gebeurt. We helpen met het omwoelen van het gras en het klaar maken van de lunch. Ook bezoeken we een tehuis voor jonge invaliden (200 personen). Vaak zijn het kinderen die door hun ouders in de steek zijn gelaten. Zij zijn heel blij met ons bezoek en zingen enkele liedjes.

De net afgestudeerde Olga leidt ons een dag rond en treedt op als tolk Oekraïens-Engels. Je kunt goed merken dat zij trots is op haar cultuur en land. Naast de kleuterschool met 100 kinderen van 1½ tot 6 jaar bezoeken we de school voor leerlingen van 6 tot 17 jaar. Op deze school is Frans de tweede taal, ook wordt er Engels onderwezen. Tijdens elke zomervakantie wordt het gebouw opgeknapt door de leraren zelf. Bravo!

Met subsidie van de Zwitserse regering is een biotoilet gebouwd: een droog toilet met gebruik van houtsnippers (i.p.v. WC-papier) geeft waterbesparing en een goede mest. De kinderen zijn enthousiast over dit biotoilet, die beter functioneert dan de droogtoiletten thuis.

De ontvangst is weer gastvrij overal. Naar goed Oekraïens gebruik: eerst een glaasje wodka in één teug achterover slaan en dan pas eten! De laatste avond treedt de Hudaki-groep op, waarin ook Jürgen speelt: mooie Transkarpatische muziek en zang.

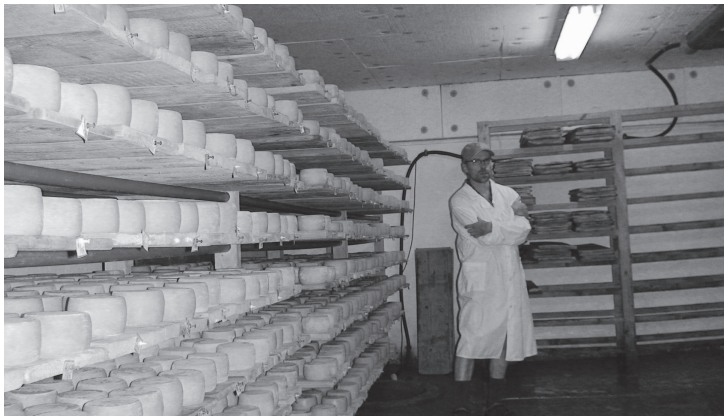
Hongarije 28-31 juli
Wij belanden middenin het grootste, culturele festival

In de Ilona-Malom worden ook kruiden gekweekt. Het drogen gebeurt in de vrijstaande droogkast, die door de zon wordt verwarmd (links op de foto).

van Hongarije. Op onze verblijfsplek in Kopolc, ten zuidwesten van het Balatonmeer, klinken de violen. Prachtig! Hier zijn we enkele dagen te gast bij 2 gezinnen die in de tot woonhuis omgebouwde watermolen "Ilona-Malom" wonen. Zij maken sinds 1998 speeltuinen voor scholen van acaciahout, sinds 4 jaar met de benodigde EU-certificaten. Longo maï heeft hen in het begin financieel ondersteund. De ontvangst is heel hartelijk en ongedwongen, met de onvervalste goulash!

Oostenrijk
31 juli - 3 augustus
Deze coöperatie ligt 7 km buiten Bad Eisenkappel, in Karinthië, vlakbij Slovenië. De grens is in 1918 getrokken, daarom is er een Sloveense minderheid en

Nederlands bezoek in de kaasmakerij van Nisjné Selsjtsjé

wordt er Duits en Sloveens gesproken. Hof Stopar viert dit jaar haar 30-jarige bestaan. Helmut en Heike zijn onze gastheer en gastvrouw. Duidelijk is dat hier het stadium van (op)bouw al lang voorbij is. De bewoners kunnen zich volledig inzetten voor andere zaken. Heike

door hun landgenoten verraden, zelfs burens en familieleden verraadden elkaar! Deze problematiek speelt nog steeds en erover praten blijft lastig.

3 - 4 augustus

Na een overnachting op een Duitse camping arriveren we weer in Amsterdam. De reis is fantastisch en enerverend geweest waarin we, een gezellige

en gemêleerde groep, veel gehoord en gezien hebben. En ruim 5.000 km afgelegd hebben, in mooi zomerweer.

De betrokkenheid van de bewoners van Longo maï met hun omgeving en hun inzet waren duidelijk zichtbaar, waarvoor ik veel respect heb; idem voor hun vrienden. Ga zo door!

Jeanne-Marie Nollen

Er zijn video-opnamen van deze reis gemaakt. De bedoeling is deze op diverse bijeenkomsten in najaar/winter 2007-2008 te gaan vertonen, o.a. bij Omslag. Meer info bij Stichting Pro Longo maï, Amsterdam

Op de website van Omslag staat nog een reisverslag van Marjan Nieuwenhuis: www.omslag.nl/longomai/oost-europa.html

Transkarpatië

Zeleniy Haj

Meer dan tien jaar lang hebben we in Nisjné Selitsjtsjé in dorpsprojecten geparticipeerd: opbouw van een kaasmakerij, samenwerking met de school, de kleuterschool en de dorpskliniek, heropening van het culturele centrum, aanleg van een bronwaterleiding...

maakt zich bijvoorbeeld sterk voor de samenwerking tussen bergboeren en bergboerinnen „über die Grenze“ tussen Karinthië en Slovenië. Zij heeft hierover een boek geschreven. Helmut houdt zich o.a. bezig met het netwerk van vrije radio's. Na veel inspanning, tot aan het Europese Gerechtshof in Straatsburg toe, werden in 1990 eindelijk licenties voor vrije radio's verstrekt. Er was namelijk veel weerstand vanuit de Oostenrijkse TV- en radiowereld die toentertijd een monopoliepositie had. Begin jaren 90 ontstonden vriendschappen met Joegoslavische journalisten. Tijdens de Balkan-oorlog coördineerden mensen op Hof Stopar het door Longo maï en het Europees Burgerforum geïnitieerde en door o.a. de EU gesteunde journalistennetwerk AIM, dat met onafhankelijke informatie een tegenhanger vormde tegen de oorlogspropaganda door de regeringsgezinde media. In het Partizanenmuseum is de geschiedenis van de Karinthische partizanen (zowel Duitsers als Slovenen) die zich bij het verzet in Joegoslavië aansloten, gedocumenteerd. Jonge boerenzonen in Karinthië vochten met de Duitsers mee. Degenen die deserterden, doken de bergen in. Veel partizanen werden

In deze jaren is er veel veranderd en het werd tijd ons opnieuw te oriënteren. Aan de rand van het dorp konden we vorig jaar een prachtig stukje land kopen van drie hectare met een ruïne erop. Aangrenzende stukken braakliggend land kunnen bovendien in de toekomst worden gepacht of gekocht. Sindsdien bouwen we hard aan een nieuw huis met schuren, stallen en een gastenhuys. Deze plaats met de romantische naam "Zeleny Haj" (groen bosje) schept nieuwe perspectieven voor onze kleine groep. Het project heeft dezelfde opzet als de andere Longo maï locaties: de bewoners "beheren" gezamenlijk, besluiten worden met consensus genomen. We willen proberen, on-

danks de moeilijke omstandigheden, een duurzaam landbouwbedrijfje op te zetten. De dorpsbevolking is sceptisch, wij zijn van het slagen ervan overtuigd. Onze belangrijkste argumenten zijn veredeling van de producten ter plaatse, directe afzet en regelmatige (gelukkig ook niet-commerciële) contacten met een grote kring van vrienden en sympathisanten. In navolging van de plaatselijke traditionele zelfverzorging beginnen we met de verwerking van vlees en fruit tot kwalitatieve houdbare levensmiddelen. De molke als afvalproduct van de kaasmakerij is een uitstekend varkensvoer. De talrijke oude fruitsoorten van Nisjné Selsjtsjé motiveren ons tot de aanschaf van een vruchtenpers. De

Hof Stopar in Karinthië ligt midden in de Karawanken

dikke notenbomen nodigen ons uit na te denken over een oliepers. Ook van pompoenpitten kan olie worden gemaakt.

We willen aan de mensen in de omgeving laten zien dat kleinschalig boeren loont, zodat er minder mensen voor seizoensarbeid naar het buitenland hoeven te gaan. Onze vrienden met wie we de kaasmakerij hebben opgebouwd of het dorpsfestival organiseren, tonen belangstelling hun huiselijke landbouw door verwerking en directe afzet meer perspectieven te geven.

Deze herfst willen we de eerste werkzaamheden – bouw van woonhuis, schuur en stal – afsluiten. Het dak van het woonhuis wordt op de traditionele manier

van deze regio gedekt met 17.000 in gelijke grootte gehakte en geschaafde stukken vuren-hout. Dit specialistische werk wordt nog door enkele families gedaan. Dan beginnen we met de bouw van een slacht- en vleesverwerkingsruimte die ook de andere dorpsbewoners ter beschikking zal staan. Tot nog toe worden onze worsten en salami onder provisorische omstandigheden geproduceerd, maar ze zijn toch al zo lekker dat ze gretig aftrek vinden bij Oekraïense en buitenlandse gasten.

Cultuur

Naast al het agrarische enthousiasme verdient de cultuur toch ook nog een extra plaatsje. Tanja en Natasja, twee jonge theaterregisseurs uit de Noord-Oekraïne, zijn twee jaar geleden

hierheen gekomen en houden zich bezig met de dorpsjeugd. Eind april organiseerden ze met hun groep "Tsjiga-Biga" een groot jeugdtheaterfestival. Het enthousiasme tijdens deze dagen was groot en sindsdien worden de jongeren thuis ook een beetje beter begrepen. Theater, en dan nog modern theater, wordt door veel volwassenen als onnodig meisjesgedoe beschouwd, de jongens die eraan meedoen, worden snel uitgelachen. De dorpsmuzikanten HUDAKI hebben het daar toch iets makkelijker. De op initiatief van Longo mai in Nisjné Selsjtsjé opgerichte Folkband heeft steeds meer optredens in de streek en ook daarbuiten. In november komt Hudaki ook weer naar Nederland.

Jürgen Kräftner

jarenlang geïnvesteerd heeft in de kennis, het behoud en de selectie van oude graansoorten, wordt deze nachtmerrie verlengd door het feit dat hij dit jaar zijn brood moet bakken met meel van moderne tarwerassen, ook al zijn die biologisch geteeld... We stellen voor de voorraden van de zaadgoedbeurs te gebruiken om een deel van het graan aan de bakker van Réole te geven." 7 juli, reactie van Denis: "Bericht ontvangen, maar we moeten blijbaar ook aan Madeleine denken, want het ziet er bij haar ook slecht uit. Het zaadgoedjaar 2007 schijnt moeilijk te worden. Net als in de VS: grote slagen worden vernietigd door overstromingen of door droogte. Trouwens, zo ziet het er overal op de planeet naar uit..." 8 juli, telefoontje naar Madeleine: "Sinds 6 mei heeft het hier 500 mm geregend en de aarde is doorweekt. De koeien lopen in de modder en ik ben bang dat ze gaan hinken. We gaan ze binnenhalen, alhoewel we niet eens hebben kunnen hooien dit jaar. We hopen op een beetje zon. Met het zaadgoed gaat het ook

niet goed: de wortels van de tweejarige planten verrotten in de grond, de kou verhindert de bevruchting van de pompoenen door de insecten..."

9 juli, Frédéric: "Salut! We hebben hier geen hagel gehad, maar veel te veel regen. Aan hooien is niet te denken, het graan ligt plat..."

23 juli, nog een keer: "Rotweer, ik denk dat al het graan verloren is... Wat gaat er gebeuren? Krijg je korting op zwemvliezen? Groeten"

Etcetera, ad libitum...

De aardappelen zijn allemaal ziek door de meeldauw. We moeten ze bijna twee maanden te vroeg oogsten, de varkens zijn er blij mee. En toch, wat zijn de bergen mooi! De boomgaarden bezwijken onder de vruchtenlast. De planten bloeien eindeloos en geven voeding aan de bijen, die elke zonnestraal benutten om te vliegen. Jonge bomen en struiken groeien in de herfstzon, de weiden blijven groen...De natuur haalt opgelucht adem na al die droge jaren!

10 augustus: het regent. Jean-Pierre Bolognini

Shavalé

Begin augustus vond in de coöperatie Grange Neuve in Limans (Alpes de Haute Provence) een festival plaats voor zigeunermuziek en muziek uit de Balkan en Oost-Europa. Organisatoren waren de muziekgroep van Longo mai Comedia Mundi, het Europees Burgerforum en Radio Zinzine, de vrije radiozender, die op de top van onze Provençaalse heuvel staat.

Het idee voor het festival Shavalé ("kom dansen" in de taal van de Roma) ontstond vorig jaar. Comedia Mundi had op de talrijke reizen door West- en Oost-Europa meerdere groepen leren kennen met wie vriendschap werd gesloten. Sinds lang droomden we ervan, ze allemaal tegelijk uit te nodigen om met elkaar te musiceren. Begin augustus ging deze droom in vervulling. Vijf groepen namen de uitnodiging aan. Die Grine Kuzine

uit Berlijn, Musique Simili uit Zwitserland, Aksak en Poum Tchak uit de Provence en het Stojan Krstic-orkester (blaasensemble) uit Zuid-Servie. Enkele "vrij zwevende atomen", zoals Nina Monteanu, cymbaliste uit Moldavië, de rondreizende violist Martin Schäfer en de zanger van de Wiener Tschuschenkapelle, Slavko Ninic, speelden mee. Het resultaat was een veelzijdig repertoire van trompetklanken, Hongaarse zigeunermuziek, klezmer met een

Berlijns kleurtje, Occitaanse, Poolse, Kroatische en Russische liederen.

Op de eerste dag begonnen we 's morgens om 11 uur met een wederzijdse muzikale voorstelling om elkaar een beetje te leren kennen. 's Middags oefenden we stukken die we samen wilden opvoeren. Die middag duurde tot het krieken van de volgende dag. Wat daar gebeurde, is moeilijk uit te leggen:

Een jonge trompetter van het Stojan Krstic-orkester improviseerde bij de dansende klanken van Poum Tschak, de basgitariste van Aksak speelde zonder blikken en blozen met de negen blazers uit Servië, de accordeonist van Musique Simili wedijverde met de violist van Poum Tschak. Stijl en speelwijzen vermengden zich in meerdere oorverdovende klanken, maar ook in rustige, geconcentreerde momenten, waarin we probeerden ons aan elkaars muziekstijl aan te passen. Zo ontstond en ontstaat de muziek van zigeuners die de traditionele volkswijsjes en instrumenten uit de diverse landen overnamen en er, zonder zich iets aan te trekken van auteursrechten, licenties, grenzen en taalbarrières, een nieuwe klank aan gaven.

... als ik praat, verstaat geen mens me hier, maar als ik trompet speel, heb ik het gevoel dat iedereen me begrijpt... (Stojan Krstic) ... wij Tschuschen (buitenlanders) willen met elkaar

musiceren en niet tegen elkaar oorlog voeren... (Slavko Ninic)

... de Grine Kuzine is oorspronkelijk een lied dat de geschiedenis van de jiddische emigranten bezingt – onze liederen zingen over en voor de mensen die hun wortels verloren hebben... (Snorre)

De twee daaropvolgende dagen oefenden we onze stukken in het openbaar. Bovendien hielden we een workshop voor een stuk of veertig kinderen en leerden hen een lied uit Bulgarije. Deze dagen van eindeloos oefenen en improviseren werden met twee concerten in het amfitheater van Grange Neuve feestelijke afgesloten. In totaal 1200 mensen kwamen, zagen, luisterden en dansten tot diep in de nacht, meegeeslept door de presentaties van de muziekgroepen en de magische sterrenhemel van de Provence.

"Shavalé" kon door de steun van de regionale overheid, giften uit de vriendenkring van Come-

dia Mundi en het enorme publieke succes worden gerealiseerd. Maar zonder het engagement van onze muziekvrienden, die voor een symbolische gage en reiskostenvergoeding naar ons toe kwamen en hier speelden, zou alles voor niks zijn geweest. Een hartelijke dank aan jullie allemaal!

... Nu zitten we weer in Berlijn en ik voel me als een indiaan, die na een reis op een steen zit en erop wacht dat de ziel hem achterna reist (want ze is een grote en mooie, maar ook langzame vogel...), na het feest had ik zin nog een paar weken bij jullie te blijven, maar de wagen rolt ... (Alexandra)

Elke Furet